

4. Про національну безпеку України, Закон України N 2469-VIII, редакція від 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 31.10.2020).
5. Шехавцов Р.М., Хавронюк М.І. Звіт щодо кримінальної статистики в Україні. К., 2019. 290 с.

Єфімов Микола Миколайович,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки ДДУВС,
кандидат юридичних наук, доцент
Лозицький Максим Павлович,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів превентивної
діяльності ДДУВС

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ РОЗБОЇВ

Ефективність розслідування розбійних нападів залежить від швидкого та послідовного проведення всього комплексу необхідних слідчих (розшукових) дій та інших заходів. Обов'язковою процесуальною дією на початковому етапі кримінального провадження є огляд місця події. Це пояснюється рядом факторів. Зокрема, під час вчинення розбійних нападів правопорушник зазвичай здійснює свої дії в швидкому режимі, в зв'язку з чим залишає певну кількість матеріальних слідів. Крім того, в досліджуваній категорії справ під час проведення огляду місця події можливо виявити її очевидців. Тобто визначена слідча (розшукова) дія має важливе значення для початкового етапу розслідування.

В свою чергу, О. М. Костира наголошує на тому, що початковий етап розслідування будь-яких кримінальних правопорушень характеризується відповідними процесуальними діями, які проводяться відповідно до слідчої ситуації. Розслідування грабежів та розбоїв, учинених раніше засудженими особами, також має свої особливості. Так, на початковому етапі важливу роль має проведення слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з матеріальних джерел. Найбільш розповсюдженою серед них є огляд місця події. Тому дослідження зазначеного питання є досить важливим для кримінальних проваджень досліджуваної категорії [2, с. 184].

При розслідуванні розбійних нападів найкращі результати огляд місця події дає у тих випадках, коли злочинці, щоб заволодіти майном, спочатку вимушені подолати опір потерпілих або які-небудь перепони. Однак і при відсутності цих обставин не слід відмовлятися від проведення огляду, оскільки при ретельному і вміло проведеному огляді місця події майже завжди можна виявити ті або інші сліди злочину. Як вказує Н.П. Майліс, будь-який злочин

залишає зміни в оточуючому середовищі, залишаючи кримінологічно значущу інформацію у формі слідів-відображень [4, с. 2].

До проведення огляду можуть, на розсуд слідчого, залучатися потерпілі, свідки й затримані неповнолітні. Участь потерпілого у проведенні огляду зумовлена встановленням обставин крадіжки. Потерпілі можуть визначити, які предмети були переміщені. На цих об'єктах і доцільно зосередити пошук слідів рук злочинців. Крім того з'ясовується, які предмети зникли, їхні характеристики, наявні документи. В результаті цього значно підвищується швидкість отримання орієнтуючої інформації, що забезпечує швидкість розкриття й розслідування крадіжки. Ці особи можуть бути корисними у визначенні меж місця події, виявленні окремих слідів і предметів або ознак їх знищення. Також вони можуть звертати увагу слідчого на ті або інші сліди та предмети, їхні ознаки й особливості, які вони вважають важливими для кримінального провадження [1, с. 169].

Нерідко при розслідуванні розбоїв речові докази виявляються на значній відстані від місця вчинення нападу. У зв'язку з цим необхідно розширити межі огляду способом обстеження найбільш вірогідних шляхів втечі розбійників до місця зустрічі зі своєю жертвою, а також маршруту, яким вони ймовірно могли втекти, тому що на ґрунті можуть залишитися сліди взуття, потерпілого або злочинців. У тому випадку, якщо напад на потерпілого був вчинений зовсім із засади, то необхідно прикласти всіх зусиль для виявлення цього місця, оскільки, очікуючи на жертву, злочинець найчастіше поводить себе менш обачливо і може залишити множинність слідів: недопалки, сліди взуття, предмети, нерідко зі слідами рук тощо. Перераховані сліди можуть мати велике значення для встановлення обставин вчиненого нападу, а також ідентифікацію розбійників. Зокрема, за виявленими на місці вчинення злочину слідам взуття можливо встановити кількість злочинців, напрямок їх руху, особливості ходи та взуття, які в подальшому можуть відіграти вирішальне значення для встановлення осіб, які вчинили розбій [3, с. 249-267].

Велику користь при огляді місця вчинення розбійного нападу може принести участь у його проведенні експерта-криміналіста та інспектора-кінолога зі службовою собакою, оскільки ці учасники допоміжні учасники кримінального провадження можуть надати неоцінну допомогу з виявлення слідів злочинця, що сприяє подальшому ідентифікації, у тому числі запахових слідів. На необхідність обов'язкової участі в огляді місця події спеціаліста вказують як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Так, Ян Вей Фен зауважує, що участь спеціаліста в огляді місця події визначає ефективність процесу розслідування, а його відсутність, навпаки, призводить до ускладнення розслідування [6, с. 3].

З огляду на означене, нами визначено такі основні організаційно-тактичні заходи до проведення огляду місця події:

- визначення меж огляду;
- обрання методу пересування місцем події під час нього;
- визначення тактичних прийомів огляду обстановки місця події та окремих її елементів.

Характерною особливістю проведення огляду місця події за цими справами є необхідність розширення меж огляду шляхом включення прилеглої

місцевості, у тому числі можливих шляхів відходу злочинців, що сприяє виявленню і фіксації слідів та речових доказів. Для того щоб приховати сліди злочину, злочинці, залишаючи місце злочину, намагаються позбутися від предметів, одягу, ушкоджених або забруднених під час розбійного нападу, викинути чи знищити їх. Викрадені внаслідок нападу речі злочинці зазвичай оглядають неподалік від місця вчинення злочину, де виймають цінні речі, наприклад із сумочки або барсетки, а самі сумки та барсетки викидають. Викладене свідчить про необхідність ретельного огляду прилягаючої місцевості, у тому числі розташованих неподалік від місця вчинення злочину кущів, де могли стежити за жертвою нападники. Дуже важлива присутність при здійсненні огляду місця події експерта-криміналіста у зв'язку з тим, що при розбійних нападах виявлення і фіксація слідів доволі складний процес та вимагає застосування спеціальних засобів. Якщо з моменту вчинення злочину пройшло не багато часу, то ефективні результати може мати застосування службово-розшукової собаки. Інколи вдається затримати злочинця за «гарячими» слідами, а в тих випадках, коли його не вдається знайти, то знаходять загублені або викинуті злочинцем речі [5, с. 98].

Підводячи підсумок, зазначимо, що огляд місця події представляє собою необхідну основу процесу розслідування розбійного нападу унаслідок того, що саме з його допомогою слідчий отримує початкову інформацію, яка має значення для кримінального провадження, на основі якої будуть висуватися і перевірятися різні версії, а також буде визначатися хід та напрямок подальшого розслідування. Серед основних організаційно-тактичних заходів до проведення огляду місця події нами було виокремлено визначення меж огляду; обрання методу пересування місцем події під час нього; визначення тактичних прийомів огляду обстановки місця події та окремих її елементів.

Бібліографічні посилання

1. Бистрицький Б.Ю. Тактика огляду місця події під час розслідування грабежів, учинених неповнолітніми. *Право і суспільство*: Наук. журн.. 2015. № 4. С. 166-170.

2. Костира О.М. Окремі аспекти огляду місця події при розслідуванні грабежів і розбоїв, учинених раніше засудженими особами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Випуск 34. Ч. 2. С. 184-189.

3. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. – 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.

4. Майліс Н.П. Вчення про сліди: вчора, сьогодні, завтра. *Експерименталіст*. 2014. С. 1-4.

5. Щербакова Г.В. Початковий етап розслідування розбоїв, вчинених з метою заволодіння приватним майном громадян / Дис. на здоб. наук. ст. к.ю.н. зі спеціальності 12.00.09. Київський національний університет внутрішніх справ . Київ. 2006. 213 с.

6. Ян Вэй Фен Участие специалиста в осмотре места происшествия. *Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки*. Тула, 2013. С. 2-4.

Жданюк Карина Геннадіївна,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
Науковий керівник:
Шевченко Т.В.
старший викладач
кафедри кримінально-правових
дисциплін,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Організована злочинність в Україні існує з часів незалежності. За останні роки дієві заходи протидії організований злочинності суттєво знизили кількість вчинених кримінальних правопорушень злочинними організаціями та організованими групами. Однак, незважаючи на зниження рівня, для злочинності характерна мінливість та трансформація в інші види злочинності. За офіційними даними Генеральної прокуратури України за 2016 рік всього викрито 136 організованих груп та злочинних організацій, з них організованих груп – 133, злочинних організацій – 3. За 2017 рік в Україні виявлено – всього 210 організованих груп та злочинних організацій, з них організованих груп – 205, злочинних організацій – 5. За 2018 рік в Україні виявлено – всього 288 організованих груп та злочинних організацій, з них організованих груп – 276, злочинних організацій – 12. За 2019 рік в Україні виявлено – всього 293 організованих груп та злочинних організацій, з них організованих груп – 277, злочинних організацій – 16 [1]. Тож, за останні чотири роки, ми можемо побачити негативну динаміку стану організованої злочинності, яка має тенденцію до щорічного збільшення. Якісна характеристика організованої злочинності як структурна частина загальної кількості злочинності складає взагалі невелику частку.

Аналіз вчинюваних злочинів у складі ОГ та ЗО показав, що на сьогодні організована злочинність пристосувалась до сучасного світу та трансформувалась. Можемо побачити зниження рівня агресивно-корисливої злочинності – ст. ст. 186, 187, 189 КК. Найбільшу частку склали злочини з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, до них відноситься: контрабанда наркотичних засобів (ст. 305 КК), використання коштів здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин (ст. 36 КК), незаконний збут наркотичних